

16 2000 1873 2.5/2-4

• • • ከፊደል ገጽ ጋር ማጣቀሻ ማድረግ

Փառօք կը պարծի ասոր Անխթապ-
ցին զի այն որ երբեմն հայերէն բռնե-
մը իսկ զուրկ օտաւր լեզուով 'ի զուր կը
ճգնէր իւր հայութեան զգացումն
յայտնել, ահա 1873 յուլիս 16 երկու-
շաբթի օրն քաղաքին վարդապետն Էն-
կերուծեան տաքեղարձը տեղի ունե-
ցաւ (Թօք սէօխետիւք) կոչուած ըզ-
բասովայրը, հոս ամէն ոք իր ճառա-
խօսութիւնը Հայկեան զաւակաց սեպ-
հակոս եռանդոտ սրտով և Աղւծման
արդարած Հօյ բարբառով կարօտա-
սանքի, ուր բարէն տեղայս քիչերօ-
թիկի աշակերտք (ա՛հ ի՛նչ սրտագրաւ
կըլլան մատաղ սրտերէ բլխած զգաց-
ման սուր խօսքերը) հրաւիրուած ըլ-
լաւով Ենե՛ք որ 'նրանմէն բոլորովին առ-
տեղեակ էին հայ բարբառն, ոյսօր
ազգութեան 'մարդկութեան' և սիրոյ
վրայ պերճախօսութեամբ կը ճառէին,
կը յուսաւք որ քիչ ատենուան մէջ շը-
նորհիւ վեհ. կաթողիկոս Ս. Հ. Կ. Սեդ.
հօգաբարձուաց թագականաց և աղ-
գայնոց առաւել ևս պիտի յառաջա-
նան, այսպէս նաև աղբու էր Գեր. Բա-
նութիւն եպիսկոպոսի ատենախօսու-
թիւնը, իմաստալից էր Մանուկեան
Մեղեդն էֆէնտիի ատենախօսութիւնը,
վանձ ու որտագրաւ էին գիշերօթիկի
սրբազան պատմութեան դասաւորու-
Արժ. տէր Մովսէս հօր և վառավարիչ
Մինաս էֆէնտիի պերճախօս քերական-
րէ արտագրուած ատենախօսութիւն-
ները, որոց ընկերութիւնս իր շնորհա-
կալիւրէ կը մատուցանէ հրապարակա-
ւ ապա Ժողովուրդին ընթերցող վերո-
յիշեալ զբօսավայրին ծառասարանք տըր-
ուելով գիշերօթիկի երգեցիկ մասկանց
առաջնորդութեամբ խմբովին մինչև
քաղաք գաւով ցրուեցան իւրաքանչիւր
դր իրենց տունը :

Կը խնդրեմք . . . Խմբագիր 'ի խը-
րախոյս մեր ընկերացի և առօր
Չեր ազգօգուտ լրագրոյն մէկ անկիւ-
նը զետեղել բարեհաճեցէ՛ք . . . :

Ի դիմաց վարդանանց բնկերութեան
 Հայոց Այնթապու
 Ատենադպիր Ատենոպետ
 Յ. Լուսարարեան Կարապետ Նազարէթ-
 եան

2 օգոստ. 1873 Գալսէրիյէ-Կէրմիր
.. Էջէնտի,

Ի Բ. Ֆալի միլիոններն թնկվերինն
 ասպիր հավաքիսն դադեթալ միլիոն-
 պերինդ սահմեկերին տե մազհար օլ-
 ամուղու հիւսնի գապուլիլթտէն ճե-
 ւաթեթ արարադ, թեպիդ իսեճէյիմ
 հալաթիս հէր նէ դաւաար միլիթիսիդ
 էֆրատընըն էքսերիա կէօրիւպ իշիթ-
 ալիի մէվաւտոնէ իսէ տէ, էօթէտէն
 պէրու ադամէթ վէ շաւը ճիհէթի իէ
 հիւտէլ միլիթ միւլթէհիբ պիր մահէի
 միւպարէքաէ ետնի Գալսէրիէ Ս. Կա-
 րապետ վանընտա մահի սապազ 22
 ինճի կիւնիւ իլը տէֆա օլարադ վու-
 դուրի մէվգիի մէսըրէթ օլան պիր իմ
 թիհանըն նուզի հալիւտէն իպարէթ
 վէ պու պալաւնկըն իսէ իշերուսի իշի-
 մուհասանիւթը ասիտիյէ պիր ալէամէթ
 մուհաղընտէն, պատիլի սիրուր օլուր
 իմաթի իլէ թէգաւտաւա հաթը միլիյե-
 սէ խահչիլիր օլուեանլա ընըզաթ թագ-
 ախմ իսէրիմ:

Ու վաճառքն քրիստոսեան տերունին տես
Դաշտերիցն : և ջնջողդու գերապատիւ
նշխար հայր սուրբ ընտան: թի ինն ար.
Ժանապատիւ միաբան հայրեր, միւ-
ֆէթթիկներ, Դաշտերիցն չալը գե-
ղաթը միւթէպէրէ վէ աւուրալ միւ-

թէ՛նայվիրէտէն իրճեմը թէ՛մաշա խայ-
րճէն իզտրհամիթիմա իյլէմիշ օլտուգ-
լարը հալտէ, իմթիհանըն պիտայէ-
թինտէ սազըգ հերմիր Պարթևեան
վարժարանը թաւկէլէրինտէն վանք-
տա մի-տերրիս պուլունան խաշատու-
էֆէնտի եղիաեան պէր նուլթգ իրա-
տա իլէ վաճըլարըն միլլէթէ օլան պօր-
լարընտան վէ եհմէմիյէթինտէն պօհս
իթտիքտէն սօնրա շալիրտաճըն տէրէ-
ճէլի գուտրէթլէրինի պէեան իյլէտի:
Մուսխարքն իմթիհանէ միւպտտէ-
րէթ թլունուպ 13 նէֆէրտէն միւրէք-
քէպ իքի սընթի շալիրտան մէյտանէ
կէլէրէք, պիւրինի սընթի թօգուգ թա-
ւկէլէ շայլաբանուլթիւն, թուաբանու-
լթիւն, Ալիաբահաթուլթիւն, Գրիստո-
նէական վարդապետութիւն, Ալգալին
պտտմութիւն վէ պու բընջիտան իւլ
թաւկէլէ ասիս տաճկերէն Գալաթի
վէ ինչա տէրսլէրինտէ վէ իքիհնի սը-
նթի տէօրթ թաւկէլէ տալի քերակա-
նութիւն Ա. մաս վէ քրիստ. վարդա-
պետութիւնտա թէֆթիշ օլունարտգ,
իրտտ օլունան սիւալլէրէ վիւրիլէն ճէ-
վաշլէրին մէմնուն օլունաճազ մէրթէ-
պէտէ պուլունտուղունու, մէզըլիւ
տէրսլէրի թէֆթիշ իյին տալթ օլու-
նան իւլէրէ բաբաշլարժ.Տ. խաշատու-
հայր, Պալլգճեան Յովհաննէս էֆէն-
տի, Չապաքճեան Նազարէթ էֆէնտի,
Գալաթիլէր գըզլար մէքթէպի միւտեր-
րիսի Առաքելեան Առաքել էֆէնտի վէ
սայիլէր իգրար իյլէտիլէր, իմթիհան
էսնասընտա աղալլգ աղալլգ թաւկ-
էլէր թապաֆընտան օգունան ճառ-
լար վէ թէրէնիւմ օլունան երգլէր
հաջըրնուն պիւր գալթ տահա մէմ-
նունիլթ վէ մէսէրրէթլինի մունէպ օլ-
տուլար:

Եթե մեր իմթել ֆանտա միւսմիւսէ յհ
Առաքել Եփեսոսի սուրբաշնորհ զԵսայի
հօսիքի պիտի նուիրք իրատե իւր տերու
լէրան օգ վազըթ զարֆընտա հասը
օլան սէմէրեհէն տօյալը իպրագը մէմ
նուսիլէթ խորպ, Պէւկէկտի մէքթպի
միւստէրրիսի պարոն Մկրտիչ տախի իւ
մին միլլէթիմիզէն տէրքետար օլան հ
հէմմիլլէթ ինտէն վէ պու պապտէ
վանքտա կէօրիւկէն զայրէթտէն պաս
իթտիքտէն սօնրա թէշլիլի միւքտա
Փաթ սըրտաքնտա սէմհէթլու առաւ
նորդ հայր հազրէթլէրի թէմաշկետ
նը վէ միւստէրրիս ու շկիրտաքնն զայ
րէթիլի տոււէ իյպ նապիհէթի բէտ
բանէլէրի իւր թէշլիզ վէ իլէրուսի ի
չին տահա պէօլիւք իւմիւրլէր վիրե
րէք հազիրուս պիլմէմուսնիլէ սվտէթ
իլլիտիլէր :

Ի. Ֆիշնտոր, պոռ իմթիհան ու. ֆազ պիր
չէյ իսէ տէ, մէքթէպին նիլէթի բիշի
նազարա ալընաբգետա, Գոյսերիյէմիզ
իշին, իլէրուաէ մէնաֆիր քէսիրէյի
միւնթիւն պիր մուգաւատէմէ սաեքլաւ
պիրը, չիւնքի մալլիւմի ալիլէրի օլաոււ-
ղու վէճհէ մէգքիւր վաւըւտա պիր
պիւլիւք վէ նիզամը մէքթէպ ալմազ
նիլէթի խալիլիսի իլէ պոււնաւն 3-6
սէնէ գաւտար ադաւէմ պազը համիլէթ.
քեար հէմէհըրիւրիմիզ հիւմնթի իլէՈւ-
սու մնասիրաջ բնկերութիւն նամընտա
պիր ուխուվվէթ թէշքիլ, վէ իլիտիլիլէ
նէզարէն Կիւպէկեան Սարգիս Տ. Ֆ. Նին
թաւհիլը հէֆղընտա օլաւրազ, խալիլէ
մէպալիլ հասըլ օլուու, ֆազաթ պազը
պիւլիւրէ սէպէպլէրէ մէպին չիւմալիյէ
գաւտար մէգքիւր մէքթէպ ալըւմա-
աբըլընտան, էլհալէթուհադիս կէրէ
վաւըն մէքթէպլինն խալիլ գալմամա-
սըլ, վէ կէրէք ճիվարտէ քեարին իվքե-
րէ, Նիրգէ կիպի իսմէն մէքթէպլի գա-
րիւնէլէրտէն օգումադա խաճիլիկի 30

ճնուգլաբըն մահերու մ օլմամաը մագսէ
տի մլմտուհի իլէ Դեք. առաջնորդ Հալ
պու շիմտիքիմէքթէպէ տէվամիթմէք
աէ վէ մէսարիֆիին տախի վառքըն վա
րիաթընաան գալըրմագտա աըր :

Պի Ժենյինհի Թաւալէն Ուսումնասիրող
ընկերութիւն ազաւարը հիմնէթ վէ իգ-
տամարը իւն ճիւնէնին նսապը ախն
ինթիւար իյնտիի մէքթէպ չլըարաթ
միւլէթին սահիհ մէնֆաաթընա, ետին
օրաքնիգամլը պիր մէքթէպ օլտուղու
հալաթ սանճաղըմըգա բաբալըգ վէ
վարժապետիւր իչին թէրպիլէի տէիւ-
գանլըար չըգարտաաղընա, իւմիտի
գալի ճաթը օլաճաղը վէ առաջնորդ
Հոյր տաթին մէվճուտ մէքթէպէ սա-
պիթ գառաթ տէվաթմ վէ սնէն պէ սնէն
տաճա պիւլիւր մէմէրէլէի հուսուլէն
իգտաթ իթտիլինտէ պու մուգաաթմէ
աաճա պիւլիւլիւր, վաճքըմըգ քէսպի
չէրէթ իտէճէյի, վէ պու թարիգ իւն
միւլէթէ օլաճ վազիֆէլէրնին իլֆա ի-
տիպ վէթանըմը իչին մէնպաի ֆախը
ու մէսաաթէթ օլաճաղը աչիւքտար տըք

Հմայն համայնական Ուսումնասիրող
ընկերութիւն զառաջընդունելով ինչ մաս
վաճառքը յետեւ ներքոյ լինէր վեճանը
մըզա օլ մասուտ կիւնիւ պիւ խալը
թէգարրիւպիւն տէրկեալը Ահէ տիյնէր
տէն ըրեալ, վէ պու տէֆաքի իմթիւ
հասնա հազըր պուլունմազ իգ պալինէ
նալիլիէթիւմ հասնայիլէ միւֆէթիւմ
էֆէնտիլէրին իթիլաթի իթտիլի կիպիւ
մար իւլ զիբը տէրալէր պիւ ընկիւր
տէմէրէ օլտուղունման աղ վազէթտա
չօգ սէմէրէ հասըլ իթմէք խուսու
սունտա կէրէք աւաշնորը. Հալը հազ.
ընթէրիւնին վէ կէրէք միւտէրրիւ եղի
աեան էֆէնտիլին սարֆ իթտիլէրի
ղալըթիւրին ալինէսի օլան պու իմթիւ
հասնաին ինչ տէնտիւրիւն մին գալը
հաստիւն ինչ պիւրէք պիւրէք պէրալի թէշ
վիբ իշ պու պէնտիւն զազէթտիլ միւ
թէպէրէնիգտէ տէրճինէ հիմմէթիւնի
թէմէննա իտէրիմ էֆէնտիւմ:

Յարութիւն Յ. Նշանեան

ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ

Եթէ անցելոյն թիւաթիւոյ վարագոյ-
րը վարկեան մը վերցնենք, և ասոր
խորը ուշադիր ակնարկ մը նետենք,
արեան և կոտորածոց ստակաւի տեսա-
լումները կը տեսնենք ամեն ուրեք,
ժողովուրդներ ողջոյն բարբառոս բռն-
նազաններու երկաթեայ գաւազանին
տակ լորաքամով և հեծեծադին, ի-
րաւունքը՝ հզորագունին սուրին ծոյ-
րը, ազատութիւնը՝ արեան կոհակոյ
մէջ հեղձամահ, և փռուքը հրեղէն
տառերով քաղաքաց աւերակներուն
վրայ գրուած, Այո՛, քանզի քողարախ
կոտորածամբ մը, մարդկութիւնը իւր
դատհիմներուն ճակատը դաւիթայ պը-
սակ կը հիւսէր, անոնց յաղթական
կամարները կը կտնգնէր և մէջ կոտորով
դանոնք նոցա անունները կ'անմահա-
ղանէր :

Այսպես մարդկութիւնն, տգիտութեան խաւարով պաշարեալ և անկարող իւր թշնամին իւր բարեբարէն դռնազանելու, կը համբուրէր զայն ձեռքէն որ կը հարուածէր զինքն անգուլ և կործամանաւ թողունուը կը մղէր, և իւր անազարոյն հարստածհարէաց դահոյիցն առջի ծնրադրած խռնկ և օրհնութիւն կ'ընծայէր անոր որ սղէծից կրկնուած կը տեղալր իւր գլխոյն, և Աստուածային բան մը ահանել կը կարծէր թոյն մարդուն վրայ որ կրնար մէկ հրամանով աշխարհներ աւերել և ժողովուրդներ բնաջինջ բռնել:

Եւ պատմութիւնք կը քանդակէր

Վեժն Նինոս, Եռմիրամ, Սեսոստը, Ա.
ղէքսանդը, Կեսար, Լէնկթիմուր, Նա-
բոլէոն . . . :

Ահա տնցելոյն դիւցազունքը , և ա.
հա՛ նոցա չարաշուք փառքը . . . :

Բայց եթէ մարդկութիւնն 'ի լոյս բացաւ իւր աչերը, իւր ցնորքը փարա տեցաւ, և արդի սերունդը գիտէ ինչ անուն պէտք է տալ այդ մարդակերպ հրէշից որ իրենց նմանեաց ոսկորներէն գահայդ կը շինէին ամպոց վրայ գե. ըսածբարձ բազմելու համար: Այդ անուններն հիմա ուրիշ բանի չ'են ծառայեր բայց եթէ իւր անցեալ թշուառութեանց և կրօնութեան չափը ցուցնելու համար իրեն:

Իսկ, հիմա, իւր ճշմարիտ դիւցա-
զունքը լուսոյ աշխարհակալներն և
մարդկային սեռին բարերարներն են:

Հիմա, մարդկութիւնը, լուսաւոր
և արթուն, ապուշ հիգիւսմամբ չ'նայիր
բերառ ուժոց գործած քաջութեանց,
զինուց յաղթանակաց, ակնախաղ
պերճութեան և շքով վրայ, տեսակ մը
առհամարհոտ նայուածք ունի անոնց
վրայ, և ծաղր մի 'ի շրթունան բոլոր
այն առ երեւոյթ մեծութեանց համար
որ անցեալէն քաջաբերաւ, ներկայի՛ն
խուսկն ու պայտօնք կը խնդրեն :

Նա հիմա, երբ ուզէ հայտնել իւր ճշմարտապէս մեծ անձերն, գիտէ թէ իւր հայեցողածներն պարտի ասանել, ո՛չ ուր ոսկին ու ծիրանին կը փողկն, ալ այն պարզ և խոնարհ քաղաքացեաց դասուն վրայ որք գիտեն, իբրև կին կեննաժողով, թողուլ արօրը հայրենեաց պաշտպանութեան սլանալու համար և թողուլ փառք իւր արօրին դառնալու համար, որք գիտեն, սակարայ նման, ճշմարտութեան համար իրենց կենքը փոխառուկել, Հոնքրի նման աղքատ և մուրափայլ, բայց իւրեանց հանճարոյն մէկ կ'օթծովը իրենց ազգին յաւիտենական կենդանութիւն մը տալ, կութթէմպէրիկ նման օգտուկար հնաքով մը բարոյական աշխարհի համար նոր արև մ' ստեղծել, Լին. Գօլնի նման՝ գերեաց երամակէ մը ազատ ժողովուրդ մը շինել, և վերջապէս զմարդկութիւնը կառարեալգործելու և ազնուացնելու համեստ քործինքն և զայն իւր Արարչին՝ այն է ճշմարտորին Գեղեցիկին և Բարոյն յարտեանալուն նախաժողովն տակաւ բարձրացնելու ծառայող լուստ սանդղին սանդղամատունքն բլլալ . . .

Խոնարհ կեանք մը ունին այսպիսիք
այս «բարոյապէս մեծ» մարդիկն, և
եւրե կ'անցնին աշխարհէս մեծ պարտապ
մը թողլով հոն, դուն ուրեք անկուս
ուսուցի վէմ մը կը տեսնուի իւրեանց
գեղեցիկանին վերայ, բայց մարդկու
թիւնն ողորդն կուլայ նոցա հոգայն վե
րայ, պատմութիւնն անջինջ տառերով
նոցա տնունը կը դարձնէ անմահից է
ջին մէջ, և իւրաքանչիւր դար իրենց
յիշատակին սուշէն միշտ ակնածութեան
խոնարհութեամբ մը կ'անցնի՝ յարգա
նայ և զարմացման նոր հարկ մը բե
րելով անոր, մինչդեռ այլ ևս արհա
մարհոտ լուսութիւն մը միայն պիտի
չլիցապատէ յատկութեան նիւթակոն մե
ծութեան տխուր բեկորքն ու անին
ներք . . .

Աշակերտ Ժանոս. Վարժ.
1873 օգոստոս 15 Ս. Սարգիսեան

ՄԱՀԻՊ ՂԱԶԻԲԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՓԱՆՈՍՅԱՆ

Գալաթաւ Բէնէճիւղէ՝ քաղաքընտա
Ն. 29 Իւսի խաւրընտա